

Голові разової спеціалізованої вченої ради для присудження ступеня доктора філософії Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктору політичних наук, професору Нагорняку М.М.

ВІДГУК

офіційного опонента, завідувача кафедри публічної політики Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктора наук з державного управління, професора Дзюндзюка Вячеслава Борисовича на дисертацію Тимощука Ярослава Васильовича «Механізми реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні» на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування»

Обґрунтування вибору теми дослідження.

Актуальність теми дисертаційної роботи є беззаперечною. У сучасних умовах залізничні вантажні перевезення виступають одним із базових чинників економічної стабільності, підтримання внутрішньої та зовнішньої логістики, забезпечення транзитного потенціалу держави, належного функціонування промислового та аграрного секторів. Значення цієї сфери суттєво зросло в умовах кризових явищ, воєнних викликів та перебудови зовнішньоекономічних маршрутів України.

Разом із тим державна політика розвитку залізничних вантажних перевезень потребує суттєвого вдосконалення з огляду на наявність системних проблем, серед яких: недостатня модернізація інфраструктури, зношеність рухомого складу, недосконалість механізмів тарифного та інвестиційного регулювання, невисокий рівень координації між суб'єктами державного управління, а також необхідність адаптації національної системи управління транспортною галуззю до європейських вимог і стандартів. Саме тому дослідження механізмів реалізації державної політики у цій сфері має важливе наукове та прикладне значення.

Актуальність теми додатково підтверджується тим, що до початку повномасштабної війни на залізничний транспорт припадало понад 50%

сукупного вантажообігу країни, тоді як в умовах обмеженого функціонування морських портів та збереження безпекових ризиків залізниця перетворилася на головний драйвер експорту аграрної й металургійної продукції та забезпечення внутрішніх господарських потреб держави. Здобуття Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу та включення національних логістичних маршрутів до Транс'європейської транспортної мережі (TEN-T) обумовлюють потребу гармонізації вітчизняного законодавства з європейськими директивами, вирішення проблеми різної ширини колії, спрощення митних процедур та розширення доступу приватних тягових операторів до інфраструктури. Зазначені виклики безпосередньо кореспондують із положеннями Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року, що підтверджує своєчасність і практичну затребуваність обраної теми на державному рівні.

Загальна характеристика дисертаційної роботи.

Дисертаційне дослідження Я.В. Тимощука присвячене актуальній проблемі реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 229 сторінок, з яких 180 сторінок припадає на основний текст; список використаних джерел налічує 278 найменувань і розміщений на 34 сторінках.

У вступі автор обґрунтовує актуальність обраної теми, формулює мету та п'ять завдань дослідження, визначає його об'єкт – реалізацію державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні, та предмет – механізми такої реалізації. Також у вступі розкривається наукова новизна отриманих результатів, їх теоретичне та практичне значення.

Перший розділ роботи має теоретико-методологічний характер. У ньому автор досліджує теоретичне підґрунтя поняття державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень, визначає її роль і місце в системі публічного управління, а також розробляє методологічні підходи до побудови системи механізмів її реалізації.

Другий розділ має організаційно-економічний характер. У ньому здійснюється аналіз нормативно-правового підґрунтя застосування механізмів реалізації державної політики, досліджуються організаційні механізми забезпечення інформаційної безпеки залізничного транспорту, а також соціально-економічні аспекти реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень.

Третій розділ має проєктно-рекомендаційний характер. У ньому автор узагальнює світовий досвід реалізації політики розвитку залізничних вантажних перевезень, розробляє шляхи вдосконалення механізмів її реалізації на регіональному рівні та формує стратегію реалізації державної політики в умовах повоєнного відновлення.

У висновках узагальнено основні результати дослідження та сформульовано ключові рекомендації щодо вдосконалення механізмів реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні.

Робота базується на широкій джерельній базі обсягом 278 найменувань, що свідчить про ґрунтовне опрацювання автором як вітчизняних, так і зарубіжних напрацювань з досліджуваної проблематики.

Найвагоміші наукові результати, що містяться в дисертації.

До найвагоміших результатів, що містяться в дисертації, належать такі:

уперше концептуально обґрунтовано стратегію реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні, яка розглядає розвиток галузі не лише як інфраструктурно-економічне завдання, а як цілісний публічно-управлінський процес узгодження стратегічних цілей держави, нормативно-правового забезпечення, інституційної координації, фінансово-інвестиційних інструментів, тарифного регулювання, цифрового управління, безпекових заходів і механізмів зворотного зв'язку;

удосконалено:

структуру інституційного механізму реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень шляхом обґрунтування доцільності запровадження регіонального інфраструктурного оператора як спеціалізованої координаційної ланки, покликаної узгоджувати державні, регіональні, корпоративні та приватні інтереси у процесах модернізації залізничної інфраструктури, супроводу державно-приватного партнерства та формування зворотного зв'язку для коригування управлінських рішень;

підхід до визначення пріоритетів реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень на регіональному рівні шляхом їх групування за функціональними напрямками – нормативно-правова адаптація, відновлення й модернізація пошкодженої інфраструктури, фінансово-інвестиційне забезпечення, управління ризиками воєнного та повоєнного періодів, розвиток міждержавної взаємодії, підвищення пропускної спроможності та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку території;

дістали подальшого розвитку:

понятійний апарат науки публічного управління – шляхом уточнення

змісту поняття «механізми реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень» як системи взаємопов'язаних нормативно-правових, інституційних, організаційно-адміністративних, економічно-фінансових, інформаційно-комунікативних і контрольних засобів управлінського впливу;

систематизація механізмів реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень за функціональним призначенням (нормативно-правовий, інституційний, організаційно-адміністративний, економічно-фінансовий, інформаційно-комунікативний, контрольний);

напрями адаптації світового досвіду реалізації політики розвитку залізничних вантажних перевезень до умов воєнного та повоєнного періодів в Україні.

Зазначені результати є логічно взаємопов'язаними, ґрунтуються на системному опрацюванні вітчизняних і зарубіжних наукових джерел і достатньою мірою аргументовані емпіричним та нормативно-правовим матеріалом, використаним у роботі.

Результати дослідження мають наукову цінність, характеризуються внутрішньою логічною єдністю та становлять інтерес для подальшого розвитку науки публічного управління та адміністрування.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні наукові положення, висновки та рекомендації, які сформульовані в дисертації, є науково обґрунтованими і базуються на достовірному матеріалі. Об'єкт і предмет дослідження, визначені автором, узгоджуються з метою і завданнями дисертаційного дослідження. Висновки впливають зі змісту роботи, відповідають поставленим завданням, адекватно відтворюються в тексті дисертації, корелюють з результатами, що складають наукову новизну.

Наукові положення, висновки та рекомендації базуються на використанні фундаментальних положень теорії публічного управління та адміністрування, державного регулювання транспортної галузі. Під час дослідження автором реалізовано комплексний підхід, що ґрунтується на загальнонаукових і спеціальних методах дослідження, зокрема: аналізі та синтезі, системному підході, монографічному методі, методі моделювання, аналітико-синтетичному та формально-логічному методах, а також нормативно-правовому аналізі.

Емпіричну основу дослідження становлять статистичні дані Державної служби статистики України та інших офіційних джерел, а нормативну – Конституція України, закони України, постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України та відомчі нормативні акти, що засвідчує належне

поєднання теоретичного й прикладного рівнів дослідження.

Окремо варто відзначити методологічну послідовність роботи: п'яти завданням, сформульованим у вступі дисертації, відповідають п'ять узагальнюючих висновків, викладених у заключній частині роботи, що засвідчує внутрішню логічну єдність дослідження та повноту досягнення поставленої мети.

Наукова обґрунтованість і достовірність результатів роботи підтверджена також позитивними результатами їх апробації, які знайшли своє відображення в публікаціях у наукових фахових виданнях, виданні, індексованому в наукометричній базі Scopus, та матеріалах науково-практичних конференцій.

Апробація дисертації та публікації.

Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднено на міжнародних і вітчизняних науково-практичних конференціях, зокрема в Івано-Франківську, Кракові (Республіка Польща), Львові й Ополе (Республіка Польща) та Запоріжжі. Результати дисертаційного дослідження викладено у 9 публікаціях, з них 4 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у виданні, включеному до наукометричної бази Scopus (квартиль Q3), решта 4 – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Оформлення дисертації.

Оформлення дисертації повністю відповідає вимогам, які визначено у наказі Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Структура роботи, обсяг основного тексту та списку використаних джерел, стиль викладення й науковий апарат дисертації відповідають встановленим вимогам.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Практична цінність дисертаційної роботи Я.В. Тимошука полягає у розробці конкретних пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення механізмів реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні.

Запропоновані автором висновки та рекомендації можуть бути використані в діяльності центральних органів виконавчої влади та інших суб'єктів публічного управління, відповідальних за формування та реалізацію транспортної політики, а також під час розроблення стратегічних документів, державних цільових програм і галузевих планів розвитку залізничного транспорту.

Розроблені підходи можуть бути застосовані в процесі вдосконалення нормативно-правового регулювання залізничних вантажних перевезень, у практиці функціонування транспортних підприємств і логістичних структур, а також у навчальному процесі та подальших наукових дослідженнях.

Практична цінність одержаних результатів підтверджується документально. Основні положення дисертаційного дослідження впроваджено в діяльність Служби роботи станції регіонального відділу організації роботи станції Івано-Франківського регіону (акт від 10.12.2025 р. № 23/27) та використано в роботі Верховної Ради України (акт від 16.12.2025 р. № 17/23).

Окремі результати впроваджено у навчальний процес Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка від 01.07.2025 р. № 0394-29/15) у змісті навчальних дисциплін «Основи публічного управління та адміністрування», «Теорія та історія публічного управління», «Стратегічне управління у публічній сфері» та «Державне регулювання економіки та сталого розвитку».

Дотримання академічної доброчесності.

При аналізі дисертаційної роботи, наукових праць здобувача встановлено, що текст дисертації виконаний самостійно, з дотриманням вимог академічної доброчесності. Використані джерела належним чином ідентифіковані, автор коректно цитує наукові праці інших дослідників. Ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи інших порушень академічної доброчесності не встановлено.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

1. У роботі доцільно було б більш детально проаналізувати вплив міжнародних логістичних змін і трансформації транспортних коридорів на формування державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень.

2. Автору варто було б ширше розкрити економічний зміст запропонованих механізмів, зокрема щодо інвестиційного стимулювання та фінансових інструментів модернізації галузі.

3. Окремі пропозиції щодо цифровізації управління у сфері залізничних вантажних перевезень бажано було б доповнити конкретними моделями інформаційної взаємодії між суб'єктами публічного управління та учасниками транспортного ринку.

4. Дисертацію можна було б посилити шляхом більш розгорнутого використання порівняльного досвіду країн ЄС у сфері реформування ринку залізничних вантажних перевезень.

Висловлені зауваження не знижують наукової значущості дисертаційної роботи і не впливають на її загальну позитивну оцінку.

Загальні висновки.

Дисертаційна робота Тимощука Ярослава Васильовича на тему «Механізми реалізації державної політики розвитку залізничних вантажних перевезень в Україні» є самостійною завершеною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають істотне значення для розвитку галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування та розв’язують актуальне наукове завдання у межах спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування. Дисертаційна робота за актуальністю, науковою новизною, рівнем обґрунтованості, теоретичним і практичним значенням результатів, повнотою викладу її результатів у наукових публікаціях, обсягом і оформленням цілком відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

Виходячи з цього, вважаю, що Тимощук Ярослав Васильович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування.

Офіційний опонент –

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічної політики Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Вячеслав ДЗЮНДЗЮК